

Сиротињска врата

126/13

Како то већ бива са становима последње сеоске сиротиње: кућа је усамљена, а око ње ружни неред природе. Јаруга пуна смета, пролокан пут, стазица искидана рупама набивеним камењем или трњем; у позадини ледина на којој нема ни траве ни цвећа, а на предњем плану један изглед на свршетак села; само један ред кућа, уз одлив неке прљаве воде која није ни за што друго до да гусне и смрди, и подрива, једе и кида обалицу као губа губавца.

Кућица сељачка је сасвим сиромашна: ниска, ^{109/}стиљена, не сигурних, недовољно усправних зидова. Један прозор и једна врата. Продужен кров држе четири дрвена дирека, грубо тесана, ^{како дуго}макако забивена. То је тобоже остава за кола или дрва; место за привезивање стоке; згода за везивање ужета и сушење рубља. Ничега под Богом нема! Само су уза зид наслоњене крезубе мердевине, које воде до таванске рупе. Таван, ^{види се}види се, светлуца кроз; празан је кроз.

Прозор на кући је изразбијан и испредепљиван артијама разне врсте и разног доба лепљења. Одљуснуте ивице артија шуште од бубица и мува. Врата су језовита. Позната сиротињска врата без стакала, без прозорчета или капка, без оквира или ^{што}рзотина, које изазивају на површини неку игру светлости и сенку, и чине врата живима, топлима. Ово су ледена врата, слепа врата. Од неколико дасака слупана, са провученим канапом и чвором на канапу, место браве. Без једног јединог прореза да пусти у кућу зрак сунца, поглед човечјег ока, или глас.

Ваљда зато што се пролазник укопао па не миче од туђе куће, однекуд наједаред стаде гегати жена. Није стара, али мрка и хладна као они ^{одрбу}којима је живот мрзак; којима је додијало све око њих и у њима, који су без љубави, као ^{Ткоји су}пепео. Сукња на жени виси, и има бар десет ^{сав осећањем}огромних закрпа, ^{месеца, кесе.}горе разноврсних ноу слепаца и Цигана, а ушивених тако аљкаво и збркано, као да су рупе зачепљиване а не прекриване. Женска рука не може тако шити, сем да мрзи и себе и свој рад.

Бога не назва пролазник ^{небо}од страха; а ни жена не рече ништа. Љуто дохвати канап од врата. Очи посматрача чекнуше; ^{што}оно језовито: да се та слепа плоча заљуља, открије ^{што}часом јаму пуну крњежи и кртога, и онда груне унутра као бачена, и удави једини додир између куће и света. Кад! — чим се врата отшкринуше, поче да куља свет од онуд. Прво мачка са два мачета, светло сивкасти као фигуре од метала; па псић; па припитомљена шљука, матора, сва седа, али са још лаким опрезним ходом; па древни чича са двома тестијама, који ваљда још само тако ^{што}зарађује хлеб што једе; па две девојчице, мусаве, беспослене, сиротињски мирне.

Све то изађе, ^{што}искочи из кућице, и поређа се, и стаде зра-

чити зрачењем топлих бића. И онда се сиротињска врата ¹закључа
затворише језовито: падоше за оном женом, за оном тамничар-
ком и хранитељицом, ^{ком}као камен на уста пештере, и затворише
њу са њеним животом и задатком.

Једна од двеју девојчица шапну нешто оној другој. Та
друга, чудно непомична, оборене главе, и с рукама које су ви-
силе уз тело као да су само кратким рукавима хаљинице обешене
— та друга, слепа девојчица рече умилно: Добар дан! И осмехну
се, осмехом који не иде даље од уста и половине образа, али до-
лази из даљних даљина ~~милости срца~~ *затонетих слези*.

Др. Александар Угреновић — Загреб

Човен и шума

Ванредно је стар, многостран и замршен однос човјека и
шуме. Основна је карактеристика тога односа трајни борбени
став човјека напрема шуми. Колико год се човјек упињао
да у тој борби шуми поломи све кости и да поцрпе из
њих сву мождину — она се томе жилаво опире. На ма-
хове, који знају трајати стољећа, човјек успијева да шуму по-
свема подреди својој незајажљивој похлепи за златом. И два и
три људска покољења измичу сретно њеној освети. Но по из-
маку стољећа снага шуме поново искрсава из пепела, корова и
праха њенога опустошенога царства. Она канцијом својих вјеч-
них закона почиње да бије потомство оних, који су обешчастили
њено дјевичанство. Под ударцем те канције нова покољења при-
лазе свијести, није могуће пореметити законе, који владају у шу-
ми, а да се тај поремећај љуто не освећује човјеку. У тој новој
свијести човјек шуму поново враћа на престоље, са кога ју је зба-
цио. Осјећајући да је ситан и слаб пред најстрашнијим њеним
бићем — пред поводњом — он зове у помоћ науку, ствара законе
и изналази сретства, која ће шуми вјечно очувати њено престоље
и њену краљевску моћ.

То је, кратко речено, досадања вијугава путања односа
шуме и човјека.

Сад ћемо да загледамо како се од најдавнијих дана овамо
развијао тај однос.

У далекој и мрачној прошлости шума је била несравњиво
јача од човјека. Она је човјеку сапела дух, довела га у нарочити
однос напрема себи самој. Она је родила природну религију, чији
су трагови често само прерушени у хришћанско рухо — видни
још и данас. Нарочито је народни живот Словена био богат еле-
ментима природне религије, која је везивала душевност човјека
о шуму и земљу.

Психолошко-религијски однос човјека и шуме наилазио је
свој изражај у култу светих дрвета и светих гајева.